

***Veșnica întoarcere* În**

loc de notă asupra ediției

Veșnica întoarcere adună între copertele ei texte mai vechi și altele câteva inedite în intenția de a reface din mai multe unghiuri acel traseu inefabil ce are ca scop kierkegaardiana „redobândire a sinelui”, întoarcerea la ceea ești și descinderea în subterana ființei; devii ceea ce ești, ar fi spus Pindar cel înzidit în credința vie, conform căreia „de neatins rămân doar copiii zeilor”. Afirmările de adineaori ar avea, probabil, o cartografie semantică emfatică dacă autorul acestor – să le spunem, și mai departe, generic – texte (aflate la granița dintre genuri, deci, în albia interdisciplinarității) ar fi crescut și s-ar fi format într-un alt spațiu geografic, istoric și cultural. În condițiile în care locul în care te-ai născut, patria ta – unde te simți în exil; da, acasă te simți în exil, și asta tot timpul! – se află de mai bine de două secole în menghina unui imperiu, identitatea clătinată se transformă într-un hățiş labirintic, în care riști să te rătăcești și, în cele din urmă, să te pierzi dacă eziți să transformi acest *dat* în privilegiu. În asemenea condiții, așadar, descoperirea și, respectiv, redobândirea identitară devin o odisee neostenită, cu inerente văi, ocolișuri, căderi riscante, aiuritor de adânci și abrupte, apoi ezitări, îndoieli și miraculoase reveniri, când lente, când fulgerătoare – ca să nu zic spectaculoase – și, târziu, târziu de tot, adică la timp, nemaisperate urcușuri și vârfuri aflate deasupra firii, care te bucură și te fac să suferi, în egală măsură; te bucură în timp ce atingi și contempli în voie înălțimile, diamantele *așezate înlăuntrul tău*, și suferi, apoi, într-o așteptare nostalgică, împânzită de capcane și îndoieli – oare le vei mai atinge, le vei

mai contempla, le vei descrie și altă dată?! –, și speri, și vrei să crezi că ți se va mai dărui forța de a mai urca la nivelul lor măcar o dată, o foarte singură dată!... Apoi, și mai mult. Uitându-te cu ochii inimii când în forul lăuntric, prins de vârtejul construcției de sine, când în afară, spre Cerurile de sus.

E o odisee în toată legea, așadar – mă abțin să spun o aventură halucinantă –, cât o viață, care, e adevărat, cu un dram de noroc, se poate transforma în destin. Un destin construit, asumat, nestrăin de sfâșietoare contradicții, de patina mentalității caracteristice omului de prisos, cu suita-i opulentă de stări pendulând între ipostaza de exclus, damnat și privilegiat sau ales, în egală măsură, ca lermontovianul Peciorin – acel „erou al zilelor noastre” slab de înger când e vorba de politețe și de sorbona celor șapte ani de-acasă... Destinul unui om departe de a fi străin de șansa de a vedea lumina zilei într-un aer cosmopolit, la intersecția câtorva culturi și civilizații majore, într-un spațiu identitar aflat, vorba istoricului de neegalat, într-un ocean slav; mă refer la Nicolae Iorga, marele om sărbătorit de Academia Română printr-o sesiune omagială, cu prilejul împlinirii a 150 de ani de la naștere. Un spațiu înstrăinat de țara-mată, ce-și conservă limba de extracție latină, istoria, cultura, rădăcinile, tradiția și obiceiurile printr-un miracol. Miracol respirat de mine la Chișinău – locul nașterii mele –, în copilărie, adolescență și prima (și vreau să cred eterna, ca să glumesc puțin!) tinerețe zi de zi, apoape. Locul nașterii mele, purtat cu mine – oriunde m-ar duce divinitatea – așa cum se poartă un blazon nobiliar, admirat de unii, trecut cu vederea sau tratat cu condescendență, desconsiderat sau atacat fățiș de alții. (Dacă ar ști că atunci când fac așa ceva acești indivizi ating performanța de a lovi în ei înșiși în primul rând... Extrem de – har Domnului – dificila, strania și, în esență, minunata mea viață m-a adus în punctul în care mă rog, în primul rând, pentru ei, să fie întorși la bunătate și rugăciune, să li se dea șansa să vadă cu inima, rațiunile ei fiind atotvindecătoare, ca să nu spun atotvăzătoare. Rugându-mă pentru ei, evident, pentru mine mă rog...)

Și aceasta se întâmplă în timp ce se vorbește, adesea convingător, despre nevoia de *unire reală a românilor din toate*

provinciile istorice. Când asist la dezbateri temeince (și, recunosc, extrem de rare în spațiul public) pe seama acestei necesități vitale, mă gândesc, în primul rând, la Mircea Vulcănescu – acest scriitor important, considerat un „sfânt al închisorilor” stalinisto-dejiste – care se referea la deosebirile dintre ardeleni, cu aplecarea lor vădită, obsesiv-salvatoare, spre latinitate, basarabeni, cu propensiunea lor spre uriașa cultură rusă (guvernată suveran de cele două vârfuri de neatins: Dostoievski și Tolstoi), și muntenii, întorși cu fața spre imperiul cultural întemeiat, între alții, de Baudelaire. Să aduci față în față aceste și alte deosebiri care, la suprafață, despart și, regăsind afinitățile ce ne sudează definitiv – acestea fiind incomparabil mai multe, mai nuanțate, mai temeince pentru ochii atenți și inimile pregătite să urce în spirit –, să construiești deliberat, consecvent, unitatea culturală românească, visată, printre primii, de fondatorul limbii române moderne: Mihai Eminescu... Ce vis uriaș, turnat într-o minte de om, prin care *se crea* o „lume ce gândea în basme și vorbea în poezii” și avea un caracter, prin excelență, european, universal! Vis care ne mână – în ciuda accentelor sceptice, în ciuda văilor de extracție eclesiastică, în ciuda intelectualilor cu un orizont de așteptare lipsit de anvergură, din cale afară de ahtiați de glorie cu orice preț, plimbându-se între literatură și politică și condamnând vajnic comunismul la mai bine de trei decenii după ce acest regim a fost răsturnat (mișcările anticomuniste fiind folosite, după cum se știe, și ca instrument de manipulare: de pildă, în campaniile electorale), prea grăbiți să trădeze în vreme ce lunecă în oportuniste cu fața politic corectă – vis care ne mână încă, așadar, spre împlinirea idealului de unitate națională (și europeană, care implică conservarea și promovarea identității fiecărei națiuni!) la acest început de mileniu, căruia i se încearcă țăriile, plămânii, nervii, ca să se vadă – nietzschean vorbind – dacă va rezista, dacă are sau nu valoare. Și, da, va rezista dacă va reveni la valorile fondatoare ale umanității, cu rădăcinile adunate în cele două civilizații: iudeo-creștină și greacă. Apropo de intelectualii numiți publici, o parte din aceștia se împotmolesc, uneori-adeșori, în oportuniste ancorate în geografii lucrative și, în funcție de context, în bășcălie, răsete,

scepticisme de tot soiul sau spaima de ridicol; evident, este alegerea lor. Pe urmele lui Orfeu, pe urmele spiritelor auguste ale națiunii române, noi am ales să înaintăm prin infern cântând. Și chiar dacă, excedați sau, pur și simplu, câteodată, mai puțin entuziaști – sau probabil că doar nițel oboșiți – în trecerile-limită, simțim un vag, vag de tot tremur răspândit în templul sufletului, ceva de deasupra firii, poate aedul *acela* regăsit în biserica dintre coaste, va cânta prin noi – sperăm și vrem să credem – și în *acele clipe de ezitare destinată*, folosindu-ne ca *unealtă...* până din tremurul acela obscur praful și pulberea se va alege.

Cred că pentru acest demers, numit în siajul filosofului danez al angoaselor și disperării „redobândire a sinelui”, ni s-au creat – mai ales în condițiile pandemiei – absolut toate condițiile, odinioară negândite. Izolarea a impus unora dintre noi o singurătate liminară, irespirabilă și poate corozivă. Pentru alții – după depășirea crispărilor, împotrivrilor și inconveniențelor inițiale –, dincolo de pedeapsă, solitudinea forțată era și mai este regăsită ca un alt pretext de (re)apropiere, dintr-un unghi diferit de astă dată, de lucrurile importante, dar, mai cu seamă, ca un prilej fast – în pofida experiențelor pandemice întunecate sau dramatice, în pofida spaimelor de tot soiul – de întoarcere în țara ființei, care, pe anumite culmi abia bănuite, abia ghicite sau contemplate, după un timp, în toată limpezimea și liniștea, poate să apară așa cum este ea, mai exact, așa cum a fost creată: de o bogăție magică. Acolo, pe acel istm vrăjit, regăsim, firesc, dimineața și răsăritul de soare – același și, totuși, de fiecare dată altfel – în fața căruia suntem reduși la o tăcere recunoscătoare. Regăsim vechile valori fondatoare: neclintite – în ciuda încercărilor, a atacurilor și avalanșelor de reevaluări operate de actanții unor ideologii vechi, inventive, ce-și schimbă măștile subversive, păstrându-și intactă esența malignă. Acolo, în acea țară, mereu redobândită, după ce ne hrănim din tezaurul salvator al suferinței, ne bucurăm de privilegiul de a respira aerul rarefiat al vârfulurilor înălțate în spirit. Și reînvățăm să ascultăm liniștea. Reînvățăm să ne bucurăm de miracolul care este viața. Reînvățăm să ne bucurăm

din adâncul inimii de oamenii dragi, de poezie, de frumusețea unui câmp împânzit de brândușe sau de maci, întins ca o punte între două coame de munți, veșnic înzăpezite... Reînvățăm să ne bucurăm de cărțile, muzica, evenimentele din forul launtric – singurele reale și cu adevărat importante –, călătoriile și fragmentele de realitate, care ne alină, ne vindecă și, când și când, ne salvează poate, ajutându-ne să ascultăm de chemarea imperativă a lui Fiodor Dostoievski: să ne înălțăm în spirit, făcându-ne, apoi, să redescoperim misia noastră altminteri și îndemnându-ne să o urmăm în lumina credinței vii că niciodată nu suntem singuri.

Oare și alte dăți ne-am mai simțit atât de bucuroși, fericiți și împliniți ca acum și aici, *hic et nunc*? Ce minunat e că ne aflăm exact unde suntem și că suntem exact cum suntem – realități pentru care mulțumim și de care ne bucurăm, urmărindu-le până le vedem cu inima, adică așa cum i se sugera, discret și convingător, micului Prinț, căci „ochii nu pot să pătrundă-n miezul lucrurilor”.

Observând, cu uimire, faptul că lunec de pe o limită pe alta, să înțeleg – mai exact, să aud spunându-se prin gura mea – că, de fapt, am lunecat mereu, uimitor, dintr-un miracol în altul – eu, tocmai eu, care nu înțeleg din ce pricini ezitam între lumi!... – este, fără îndoială, un dar al darurilor – poate, o revelație – de care mă minunez.

Să urmăresc, așadar, în continuare, fiind cât mai prezentă, aici și acum, această aventură spirituală unică, extrem de vie, cu bucurie, întoarsă cu ființa toată spre *acea* realitate substanțială, despre care am scris atâtea pagini și căreia, pe vremuri, creatorul de neegalat al Coloanei fără sfârșit – românul Constantin Brâncuși – îi spunea realitatea de *dincolo de realitate* sau „*realitatea adevărată*”, singura – susține acest înțelept întârziat între lumi – care contează.

Aura Christi